

Veilig, Ondernemend en Concurrerend

De nostalgische slogan 'samen werken, samen leven', waaronder het vierde kabinet Balkenende zijn plannen heeft gelanceerd, doet onvoldoende recht aan de ambities van de coalitie. Het motto 'veilig, ondernemend en concurrerend' (VOC) geeft de dynamiek van het coalitieakkoord beter weer. Dit zou onze minister-president toch aan moeten spreken. Een belangrijke ambitie is veiligheid. Deze omvat naast waarborging van de vrijheid van meningsuiting, bescherming tegen misdaad, terreur en de stijgende zeespiegel, ook bestrijding van milieuvervuiling, armoede, ziekte en werkloosheid. Zo'n veiligheid moet gebaseerd zijn op een technologisch en economisch fundament, anders blijft het een goedbedoelde intentie. Zonder de andere pijlers van het regeerakkoord tekort te doen, kan alleen een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie de hoeksteen zijn van een veilig en duurzaam Nederland. Toch zit hier een addertje onder het gras. Want omgekeerd leidt (sociaaleconomische) veiligheid niet automatisch tot meer ondernemerschap. Integendeel, zo suggereert economisch onderzoek. Deze paradox kan alleen overwonnen worden door een positieve houding tegenover risico en onzekerheid.

Is het kabinet zich dit voldoende bewust? Omdat het regeerakkoord zo indringend spreekt over een nieuwe balans vinden tussen dynamiek en zekerheid, vrees ik dat de coalitie zich de implicaties van de huidige industriële revolutie niet ten volle realiseert. Of we het nu willen of niet, ict en globalisering veranderen onze wereld ingrijpend. Oude zekerheden worden vervangen door nieuwe onzekerheden, bijvoorbeeld over de toepasbaarheid van nieuwe kennis. Er is *entrepreneurship* nodig om ideeën uit te proberen en de ermee verbonden risico's te dragen. Gevestigde grote organisaties zijn echter lang niet altijd in staat om zelf de marktkansen te benutten die voortvloeien uit hun onderzoek. Dit komt door onzekerheden over de economische waarde van nieuwe kennis, en door informatieasymmetrie en belangentegenstellingen tussen de kenniswerkers en het management van deze organisaties. Er is daarom een stroom van ambitieuze en innovatieve bedrijfsoprichtingen nodig om de uit nieuwe kennis voortvloeiende marktkansen te verzilveren. Dit betreft niet alleen radicale innovaties; vaak gaat het om slimme toepassingen van al bekende technologie. Voor een land dat economisch aan de top wil staan vertoont Nederland echter weinig vernieuwend en ambitieus ondernemerschap. Hoewel de waardering voor ondernemerschap is toegenomen en het aantal zelfstandige ondernemers sterk is gegroeid, loopt ons land bepaald niet voorop wat betreft het aantal *spin-outs* van kennisinstellingen. Internationaal vergeleken komen er weinig nieuwe bedrijven voort uit de Nederlandse universiteiten. Ook telt Nederland relatief weinig snel groeiende ondernemingen. Dat zal echt beter moeten, willen wij een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie tot stand brengen. Ik doe het nieuwe kabinet daarvoor vier suggesties:

- Benut de voorgenomen adempauze in de economische hervormingen om onze instituties rond arbeid diepgaand te doordenken. Waarom beginnen relatief weinigen van onze *best and brightest* een innovatieve eigen onderneming met groeiambitie? In elk geval zijn sociale zekerheid, arbeidsmarkt wetgeving en pensioenstel-

sel zeer eenzijdig gericht op de belangen van werknemers. Als je in Nederland een vaste baan hebt, met de daarbij behorende secundaire arbeidsvoorwaarden, rechtspositie en carrièreperspectief, moet je heel wat opgeven om ondernemer te worden. Onze instituties hebben zo een werknemerscultuur bevorderd.

- Ook het onderwijs kan, vanaf de basisschool, een grote bijdrage leveren aan een meer ondernemende cultuur. Door een geëigende pedagogische aanpak kunnen eigen verantwoordelijkheid, initiatief, een positieve risicohouding en een minder negatieve beleving van falen bevorderd worden. Dit gaat veel verder dan het in het regeerakkoord voorgestelde vak ondernemerschap. Om de vicieuze cirkel te doorbreken moet vooral ook in de lerarenopleidingen aandacht aan ondernemerschap en aan het ontwikkelen van een ondernemende houding worden besteed.
- Waar ik ons belastinggeld niet op zou willen inzetten is meer subsidies en fiscale faciliteiten voor starters. Ze verstoren de marktwerking. En de meeste ondernemers die een fiscale tegemoetkoming benutten waren waarschijnlijk toch wel aan een eigen bedrijf begonnen, terwijl degenen die door een subsidie over de streep worden getrokken vaak niet succesvol zijn. Ervaringen in Groot-Brittannië wijzen in elk geval in die richting.
- Ten slotte geeft een ondernemende overheid het voorbeeld, toont ook zelf daadkracht en initiatief. Ik pleit voor gedurfde waterstaatkundige initiatieven in onze beste vaderlandse traditie. Leg een dubbele duinenrij aan, en begin daarmee nog in de komende vier jaar op de kwetsbare locatie tussen Hoek van Holland en Den Haag. Creëer voortvarend overloopgebieden voor de grote rivieren. Geef ontwerp opdrachten voor kunstmatige eilanden voor de kust. De met deze ondernemende initiatieven op te bouwen technologische kennis en ervaring zullen onze internationale concurrentiepositie ten goede komen.

In onze cultuur en instituties moet meer ondernemingszin en, enigszins paradoxaal, minder veiligheid worden ingebakken. Want een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie, dat zijn wij zelf.

'Samen ondernemen', dus.

SANDER WENNEKERS

Onderzoeker en Algemeen Coördinator Programmaonderzoek MKB en Ondernemerschap bij EIM.